

Εισήγηση κ. Γιώργου Νικολακάκη
Αναπλ. Καθ. Κοιν. Ανθρωπολογίας Παν/μιο Κρήτης
Μικρή Σπουδή... 18.06.2016

.....Αυτό το κομμάτι της ιστορίας μας, η αποκαλούμενη «Ιστορία του Πολιτισμού», ο πολιτισμός είναι και καταστροφές και πρόοδοι και δημιουργία και έργα αλλά και οπισθοδρόμηση πάρα πολύ συχνά γιατί αυτό με την έννοια της προόδου θα το δούμε μόνο με όρους, οπότε μπορούμε να πούμε ότι ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος ήταν ένα μεγάλο σφαγείο και ο Β΄ το ίδιο και ότι ακολουθεί σήμερα. Και έχουμε μια τεράστια εξέλιξη τεχνική και τεχνολογική κυρίως των όπλων.

Η πρόοδος δεν είναι κάτι το γενικό και μπορούμε να το αναλύσουμε μέσα σε μια μεγαλύτερη ανθρωπότητα. Σίγουρα ο πολιτισμός με αυτή τη γενική έννοια της ανθρωπότητας είναι κάτι που μας απασχολεί και υπάρχουν πολλά ... και θεωρίες τα οποία περιγράφουν ακριβώς αυτή τη πορεία. Ο πολιτισμός όμως ταυτόχρονα είναι και πάρα πολλά πράγματα που αναπτύσσονται σε γεωγραφίες, νησιά, ηπείρους, ιστορικές περιόδους, τοπικές κοινωνίες, φυλές κλπ. Επομένως ο πολιτισμός σήμερα είναι πολύ πιο προικισμένος (;) γιατί υπάρχει στο εσωτερικό ενός πολιτισμού αλλά και στο εσωτερικό αυτής της μεγάλης εξελικτικής πορείας που ονομάζουμε εν γένει πολιτισμό. Οι ... πολιτισμοί είναι κάτι πολύ σημαντικό.

.....δηλαδή πώς άνθρωποι χωρίς γνώση και παιδεία ακριβώς μέσα από αυτήν την αναζήτηση(;) καταφέρνουν να κάνουν τόσο πολύπλοκους πολιτισμούς και στα μουσικά όργανα και στα καίκια που ήταν ξύλινα και στα...

.....όπως το ίδιο μπορούν να κανουν οι κατασκευαστές μουσικών οργάνων, οποιοδήποτε μουσικό όργανο ή οποιοδήποτε τύπου εργαλείο και να αναλύσουμε, θα δούμε ακριβώς αυτήν την πολυπλοκότητα. Μια πολυπλοκότητα που θα λέγαμε ότι πολύ δύσκολα θα την κατασκεύαζε ένας σημερινός επιστήμονας γιατί έχει μέσα μια επινοήση, μια δουλειά αιώνων που προχωρεί από γενιά σε γενιά και ενώ φαίνεται να είναι το ίδιο, βλέπουμε πως ταυτόχρονα αλλάζει και εξελίσσεται γιατί η υφαντική τέχνη σε αυτή αναφερόμαστε και χωρίς να είμαι ειδικός, για τους ανθρώπους που πάνε σαν σχολεία να επισκεφθούν ένα Λαογραφικό Μουσείο, τα υφαντά τους φαίνονται ίδια ή τους φαίνονται ότι έχουν μια πολυμορφία που είναι ενός ... πολιτισμού απέναντι σε ένα βιομηχανικό πολιτισμό που κυρίως τα αντικείμενα του τα χρησιμοποιεί στην καθημερινότητα του ένας σημερινός άνθρωπος. Όμως αν παρατηρήσουμε τα υφαντά θα δούμε την πολυπλοκότητα και συχνά τη διαφοροποίηση ακριβώς μέσα από την φιλοσοφική έννοια (;), το ένα ή το άλλο, που ούτε το ίδιο είναι ίδιο και συνήθως πάντα είναι άλλο.

Έτσι λοιπόν και μέσα στην υφαντική μπορούμε να δούμε πάρα πολλές διαφοροποιήσεις και κυρίως θα πρέπει να ξεφύγουμε από το σχήμα παράδοση – πολιτισμός. Πολλά από τα μοτίβα της παράδοσης δεν είναι συχνά μοτίβα που βγαίνουν από τους αιώνες και έρχονται από την αρχαιότητα, είναι συχνά μοτίβα του ίδιου του ευρωπαϊκού (;) πολιτισμού που τα οικειοποιήθηκε η λαϊκή τέχνη και τα έκανε λαϊκά. Τα μαύρα σκυλιά των Σφακιανών υφαντών είναι απολύτως αγγλίζικα αλλά είναι απολύτως σφακιανά σήμερα και βέβαια δεν έχουν καμία σχέση με την Κρήτη, όμως είναι πολιτισμός. Όπως ο πολιτισμός τα είδε, του άρεσαν, τα έκαναν, τα μιμήθηκαν και σήμερα είναι δικά τους και αν θέλουν οι Εγγλέζοι να τα πάρουν ξανά από εμάς όπως και άλλα πράγματα και το ίδιο με τις σγραγίδες που βάζουμε στις στάμνες, στα ρούχα. Έτσι λοιπόν ο παραδοσιακός λαϊκός πολιτισμός που δεν

μπορούσε να εξελιχθεί και για αυτό σήμερα καταστρέφεται, ήταν ένας πολιτισμός που μπορούσε αντίθετα και να Και να επικοινωνεί με τον έξω κόσμο, δεν ήταν ποτέ απομονωμένος με την έννοια που συνήθως κουβεντιάζουμε, απλώς ήταν άλλοι λόγοι της καταστροφής του, της παρακμής και της σημερινής του υποβάθμισης. Κυρίως οι λόγοι ήταν κοινωνικοί και ιστορικοί, θα μπορούσαμε σε κάθε περίπτωση να τους αναλύσουμε ωστόσο υπάρχει μια γενίκευση παντού.

Βλέπουμε ότι αυτές οι τέχνες που συνδέθηκαν με τον αγροτικό πολιτισμό με όλη την μετάλλαξη της βιομηχανικής κυρίως που ακολουθήθηκε, να εξαφανίζονται όπως εξαφανίζονται και οι κοινότητες των ανθρώπων που υποστήριξαν αυτούς τους πολιτισμούς. Έτσι χάνονται και οι τέχνες τους, λαογραφικές ή αντικείμενα. Για εμένα τίθεται ένα ερώτημα, κυρίως ένα ερώτημα που δεν έχω απάντηση. Δηλαδή πώς όλες αυτές οι θαυμάσιες τέχνες και η υφαντική που υπηρετείτε εσείς, πώς θα μπορέσει να επιβιώσει στο παρόν; Πώς θα μπορούσε να γίνει ξανά μια τέχνη πολιτισμού; Μια πολιτιστική δραστηριότητα παράλληλα με τις μουσειακές της διαστώσεις, εκθέσεις, προβολές κλπ., οι οποίες είναι πάρα πολύ σημαντικές αλλά το ερώτημα είναι πώς θα μπορούσε να ξαναμπει στην καθημερινή πρακτική ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων. Αυτό είναι ένα ερώτημα που δεν μπορεί κανείς πολύ ευκολα να το απαντήσει, μπορεί να κάνει διάφορες σκέψεις που φαντάζομαι κάνουν διάφοροι άνθρωποι πολύ πιο ειδικό από εμένα, γιατί όπως ξέρετε τα μουσεία που είναι το τελευταίο σπίτι αυτών των τεχνών ή οι λάτρεις αυτών των τεχνών όπως η Αποστολή Πηνελόπη Gandhi, οι οποίοι αγωνίζονται για την καταγραφή, διάδοση, τη συλλογή αυτών αλλά θα πρέπει να σκεφτούμε και την παιδαγωγική διάσταση που θα πρέπει να πάρουν αυτές οι τέχνες, για αυτό ανέφερα ακριβώς την έννοια του παιχνιδιού και της εκμάθησης ώστε να ξαναγίνουν πράγματα τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν κάτι που θα γοήτευε γανά όχι με τη λογική της έκθεσης και της προβολής σαν μουσεικών αντικειμένων αλλά κυρίως μέσα από μια διεργασία και μια διαδικασία κατασκευής.

Νομίζω ότι αυτό τίνει κάτι πολύ δύσκολο και απαιτεί ίσως να πούμε και νομίζω ότι αυτός είναι και ο στόχος μέσα από μια προσέγγιση της διεπιστημονικότητας, δηλαδή η αιτία του νήματος, η αιτία της παραγωγής υφαντού. Πώς όλα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ένα επιστημονικό αντικείμενο που πολλοί άνθρωποι, παιδαγωγοί και τεχνίτες-τεχνίτριες να καταθέσουν την άποψη τους και βλέπουμε με ποσό τρόπο αυτή η τέχνη μπορεί να ξαναγνωρίσει όχι τόσο την εκλαίκευση, όσο το να ξανα αποκτήσει μια χρήσιμη μάζα ανθρώπων που θα ασχολούνται με αυτή, που θα προσπαθούμε να τις δώσουμε ένα καινούργιο και χρηστικό περιεχόμενο, όχι μόνο διακοσμητικό κλπ. Πώς δηλαδή μέσα από την ποιοτική ζωή θα ανακατασκευάζουν αυτές τις τέχνες, θα τις ανέτασαν σε ένα κομμάτι του καθημερινού χρόνου και κυρίως θα τη συνδεαν με μια τεχνοτροπία που είναι συνδεδεμένη με τον πολιτισμό, με την ουσιαστική έννοια του όρου, δηλαδή με την ποιότητα ζωής. Αυτό νομίζω πρέπει να είναι ο στόχος.

Η παραδοσιακή τέχνη όπως ήταν η υφαντική και αυτή είναι προϊόν μιας πολύμορφης εκμάθησης, δηλαδή το νεαρό κορίτσι από πολύ μικρό καθόταν δίπλα στον αργαλείο της γιαγιάς και έβλεπε, έκλεβε σιγά σιγά την τέχνη και μετά κάθησε να δοκιμάσει. Αυτό δεν μπορεί να γίνει με τους ίδιους όρους σήμερα. Σήμερα βέβαια ο οποιοσδήποτε μπορεί να έχει μια πάρα πολύ καλή πρόσβαση στην πληροφορία, πως κάνεις μια φυτική βαφή, πως κάνεις την ύφανση α΄ ή την ύφανση β΄. Αυτό όμως είναι μια πληροφορία και όχι μια γνώση. Η πληροφορία πρέπει να γίνει γνώση και η γνώση πρακτική, αν θέλουμε να υπάρξει μια λελογισμένη αναβίωση, αν και όχι μόνο γιατί είναι κρίμα να σβήσουν αλλά για να έχουμε μια συνέχεια η οποία μας επαναφέρει σε μια επανάκτηση, θα λέγαμε, ενός βιορυθμού που είναι πολύ σημαντικός για την ύπαρξή μας όχι μόνο για τη νχώρα αλλά και το μέλλον. Μπορεί δηλαδή ένας ψηφιακός πολιτισμός να μας προσφέρει πάρα πολλά πράγματα, τη

σύγκριση, καινούργιες τεχνικές ωστόσο πρέπει να ξέρουμε ότι αυτό το απλό τελάρο-αργαλειός-αργαστήρι για να φτιαχτεί πέρασαν εκαντοτάδες χρόνια, έφθασε σε μια ιδιότητα αγωνίας. Επομένως καλό είναι να κρατήσουμε αυτή την αγωνία που είναι η ουσία της δημιουργίας του. Αν αυτό μπορέσουμε να το μεταδώσουμε στην νεότερη γενιά κριβώς σαν μια ανέμη που παράγει δική της μουσική με τα νήματα, τα χρώματα και κυρίως το, τότε θα έχουμε πετύχει πάρα πολλά πράγματα.

Ευχαριστώ